

Årsmelding for 1985

Ved direktør Ole Lie

Oversikt

Norsk landbruk har også i 1985 vært preget av en situasjon med overdekning av markedet for visse landbruksvarer. Dette har omfattet flere husdyrprodukter og enkelte produkter innen den grønne sektoren. Tiltak for å redusere produksjonen eller for å «kanalisere» bort en del husdyrprodukter har derfor preget landbrukspolitikken.

Fra politisk hold er det erklært at målsettingen i Stortingsmelding nr. 32 (1975–76), Om norsk ernærings- og matforsyningspolitikk, er nådd med et betydelig mindre areal dyrket jord enn det som ble forutsatt i Stortingsmelding nr. 14 (1975–77), Om landbrukspolitikken. Dette har ført til reduksjon av tilskottskvotene til nydyrking og bruksutbygging m.v. Bevilgningene til dyrking er nå noe under halvparten av gjennomsnittet før «bremsetiltakene» ble iverksatt for 3–4 år siden.

Denne utviklingen har nødvendigvis hatt innflytelse på Det norske jord- og myrselskaps virksomhet. Undersøkelser av dyrkingsarealer og planlegging av nydyrkingsprosjekter er ikke lenger en så dominerende arbeidsoppgave. Nye saksområder har derimot kommet inn som en del av virksomheten. Vi har bl.a. hatt en klar tendens i retning av flere oppdrag vedrørende grøfting av tidligere dyrket jord og senkingstiltak i små vassdrag og

kanaler som danner avløp fra dyrket mark.

Til tross for en viss overdekning på markedet har det fortsatt vært betydelig interesse for nydyrking både i fôrdyrkingsområdene og i kornområdene. Det er mange bruksutbyggere som ikke har fullført sine dyrkingsprogrammer. Ønsket om å øke grovfôrgrunnlaget til husdyrproduksjonen er også en av grunnene til interessen for nydyrking.

Etter bestemmelse fra Landbruksdepartementet skal nå alle rekvisisjonene til selskapet vedrørende nydyrking vurderes av landbrukskontorene både på kommune- og fylkesplanet.

Behovet for bedre drenering av dyrket mark er stort. Moderne maskinstyr og driftsteknikk, sammensynking av myrjord over tid, er faktorer som øker behovet for undersøkelser og planlegging av dreneringstiltak. Det har derfor vært – og vil fortsatt være – en oppgave for selskapet å yte bistand med slike oppdrag.

Reising av nye bruk er også, av grunner som allerede nevnt, vanskeligere enn for noen år tilbake.

Av nyere arbeidsoppgaver er det naturlig å nevne vannressursforvaltningen, eller flerbruksplanlegging i vassdrag. Selskapet har hatt samarbeid med Institutt for georessurs- og forurensningsforskning (GEFO) når det gjelder dette

arbeidsområdet. I 1985 har selskapet foretatt profilundersøkelser og jordartsregistreringer i Gudbrandsdalslågens nedbørsfelt i forbindelse med flerbruksplanlegging for dette vassdraget. Undersøkelsene har omfattet 12 kommuner fra Lesja i nord til Lillehammer i sør. Under feltarbeidet har det vært et nært samarbeid med landbrukskontorene i de aktuelle kommuner og Fylkeslandbrukskontoret i Oppland.

Disse undersøkelser og oversiktsmessige registreringer har først og fremst hatt til hensikt å fremskaffe data for beregning av jordbrukets behov for vann. Det er en viktig oppgave å kunne dokumentere landbrukets behov for vann slik at denne næringen ikke blir glemt når disponeringen av vannressursene skal avgjøres. Vi har eksempler på elver hvor en så stor del av vannføringen er disponert til kraftproduksjon, at andre interesser har blitt skadelidende.

For planlegging av kraftutbygging er det også viktig å få en oversikt over hvor store vannressurser som kan nyttes uten å skade andre interesser. Det vil derfor være av betydning å få slike data med i fylkesplanene. Utnyttelse av ressursene på en forsvarlig måte er her viktige momenter.

Et annet saksområde som kan ha interesse å nevne, er undersøkelser ved regulering av vassdrag. I forbindelse med senking og flomregulering av Nordre Hasla i Våler kommune, Hedmark, har selskapet i 1985 lagt frem forslag til fordeling av distriktsandelen. Det er betydelige beløp som må belastes grunneierne. En må i slike tilfeller ta hensyn

både til arealets størrelse og graden av nytte basert på grundige undersøkelser.

I løpet av året 1985 har selskapet også hatt mange oppdrag innen torvsektoren. Det gjelder undersøkelser og planlegging for utbyggingstiltak. Kontrollvirksomheten vedr. markedsførte torvprodukter og andre dyrkingsmedier har krevd mye tid i 1985. Dette arbeidet startet opp høsten 1984 etter anmodning fra Landbruksdepartementet v/Statens tilsynsinstitusjoner i landbruket (STIL). I 1985 er en rekke stikkprøvekontroller foretatt og rapporter om resultatene er sendt både til STIL og vedkommende produsenter/importører. Påvisning av feil synes allerede å ha gitt positive resultater i retning av riktigere deklarerings av varene.

Selskapets opplysningsvirksomhet har også i 1985 vært ganske omfattende. Utgivelse av tidsskriftet *Jord og Myr* og særtrykk av fagstoff har vært dominerende i denne sammenheng.

Det er her nevnt noen eksempler på ulike arbeidsområder for selskapet. Det er senere i meldingen gitt en mer utførlig omtale av de viktigste sakene.

Selskapet har hatt et godt samarbeid med flere av instituttene ved NLH, andre institusjoner både i Ås-miljøet og andre steder, med Landbruksdepartementet sentralt og de ytre etater i fylker og kommuner. Det er i denne forbindelse også riktig å nevne samarbeidet med de andre ideelle organisasjonene i landbruket.

Det faglige samarbeidet har vært nyttig både for de enkelte sakene og for selskapets virksomhet i sin helhet. Dette gjelder også forbindelsene med mange yrkesutøvere i landbruket i det ganske land.

Selskapets organer

H. M.Kong Olav V er selskapets høye beskytter

Organisasjonsformen

Det norske jord- og myrselskap er en frittstående, ideell organisasjon. Selskapet bygger på medlemskap fra privatpersoner, forskjellige institusjoner og offentlige etater.

Medlemmene velger selskapets representantskap, som velger styret og kontrollerer dets virksomhet gjennom behandling av årsmeldinger, regnskaper og planer for virksomheten.

Styret leder virksomheten og gjør vedtak i viktige saker, mens ansvaret for den daglige drift ligger hos adm. direktør.

Selskapet mottar statstilskott til driften over Landbruksdepartementets budsjett. Statstilskottet utgjør ca. 65% av driftsutgiftene. Resten skaffes tilveie ved egne inntekter, refusjoner, honorarer og gebyrer for utførte oppdrag, medlemskontingent og bidrag fra kommuner og fylker.

Medlemmer

Selskapet hadde ved årsskiftet 1985/86 i alt 1569 medlemmer. Medlemsstokken er slik sammensatt:

Æresmedlemmer 8

Korresponderende medlemmer 2

Livsvarige medlemmer 458

Årsbetalende medlemmer 387

Landbrukskontorer/landbruksnemnder 367

Primærkommuner og fylker 153

Indirekte medlemmer 194

Det har i året vært en økning av medlemstallet med 11.

Medlemskontingenten er kr. 50,- pr. år eller kr. 500,- for livsvarig personlig medlemskap. Medlemmene får tidsskriftet *Jord og Myr* gratis tilsendt.

Styret

Styret velges av selskapets representantskap. Valgene som styremedlemmer skjer for to år. Henholdsvis 3 og 4 medlemmer av styret er på valg hvert år.

Etter valgene i 1984 og 1985 har styret hatt denne sammensetning:

Formann: Fylkesmann Thorstein Treholt, Brandbu

Nestformann: Gårdbruker Jan E. Mellbye, Nes på Hedmark

Jorddirektør Ottar Fjærvoll, Melsomvik

Gårdbruker Jens P. Flå, Stamnan

Professor dr. Jul Låg, Ås-NLH

Skogeier Ove Munthe-Kaas, Hov i Land

Direktør Alf Ording, Nittedal

Varamedlemmer til styret har vært:

Forsker Hans Aamodt, Ås-NLH

Direktør Torvald Vaage, Kolbotn

Skogeier Annie Blakstad, Nes på Romerike.

Økonomisk veileder Stein Enger, Løten

Det er i 1985 holdt 7 styremøter og behandlet i alt 79 saker. En rekke spørsmål vedrørende disponering av selskapets arealer til forskjellige formål er behandlet. Utleie eller salg av arealer til pelsdyrfarming, motorcrossbane og hyttebygging kan nevnes som eksempler på saker av denne karakter. Det har også vært flere saker vedr. salg av restarealer på feltene hovedsakelig som tilleggsjord.

Styret foretok i dagene 16. og 17. september befaring av feltene på Smøla og flere av de andre feltene i Møre og Romsdal. Selskapets styreformann har dessuten deltatt i befaringer og foretatt reiser for utdeling av selskapets diplom. For-

mannen og flere av styremedlemmene har representert selskapet ved møter i andre organisasjoner.

Representantskapet

Medlemmene velger årlig 7 representanter og 14 vararepresentanter ved skriftlig votering. Representantene velges for to år, mens vararepresentantene velges for ett år.

Representanter valgt for 1984/85:

Husdyrkonsulent Solfrid Nesteby Steen,
Os i Østerdalen
Gårdbruker Alf Skomsøy, Smøla (†)
Bonde Ola O. Røssum, Nord-Fron
Gårdbruker Fridtjof Dahl, Fauske
Bonde Eiolf Bentzen, Trysil
Gårdbruker Lars Lie, Levanger
Herredsagronom Edith Hafrom Katerås,
Stange

Representanter valgt for 1985/86:

Husmor Klara Berg, Gaular
Herredsagronom Jon Foldøy, Suldal
Gårdbruker Alfred Holmen, Smøla
4H-konsulent Britta Johansen, Porsanger
Herredsagronom Åsa Danielsen, Borge
Gårdbruker Halfdan Voldbakken, Rollag
Skogreisningsleder Peder Gabrielsen,
Ibestad

Vararepresentanter valgt for 1985:

Gårdbruker Jarl Vågen, Verran
Fylkeslandbrukssjef Hallvard Eika, Bø i
Telemark
Skogeier Annie Blakstad, Nes på Rome-
rike
Gårdbruker Frank Sunde, Østre Toten
Gårdbruker Gunnar Hesbøl, Kongsvinger
Gårdbruker Erland Asdahl, Nes på
Romerike
Herredsagronom Lars Weum, Tokke
Statskonsulent Ole Jerven, Ås

Fylkeslandbrukssjef Oskar Øksnes,
Steinkjer
Rektor Gunnar Dahl, Sortland
Fylkeslandbrukssjef Leif Steine, Førde
Fylkesagronom Alfred Malm, Gjøvik
Statskonsulent Bjarne Frøystad, Stavanger
Ringleder Iver Jakob Hage, Rauma

Valgt av representantskapet i henhold til vedtektenes § 8:

Fylkeslandbrukssjef Ragnar Haarr,
Molde
Fagsjef Bård Andersen, Oslo
Disponent Ola Valen-Sendstad, Nes på
Romerike
Brukseier Gunnar Gjein, Stokke

Valgt av Trøndelag Myrselskap:

Representanter:
Bonde Jon Woll, Verdal
Bonde Eivind Nygaard, Midtre Gauldal
Vararepresentant:
Bonde Fritjof Mølnvik, Snåsa

Styrets medlemmer og styrets varamedlemmer er henholdsvis representanter og vararepresentanter til representantskapet.

Representantskapets ordfører har vært fylkeslandbrukssjef Ragnar Haarr og varaordfører bonde Eiolf Bentzen.

Selskapets ordinære representantskapsmøte for 1985 ble holdt under Landbruksveka den 15. juni 1985 på Hellerud møtesenter i Skedsmo kommune.

Valgkomiteen

Valgkomiteen har i 1985 bestått av overingeniør Albert Swift, Åsgårdstrand (formann), direktør Aksel Tveitnes, Asker og herredsagronom Edith Hafrom Katerås, Stange.

Valgkomiteen har fremmet forslag til valg av representantskap ved å stille opp valgliste. Dessuten la valgkomiteen frem forslag til valg under representantskapsmøtet.

På representantskapsmøtet i 1985 ble underdirektør Olav Hope innvalgt i valgkomiteen, istedet for overing. Albert Swift som frasa seg gjenvalg.

Revisjon

Selskapets revisor har også i 1985 vært A/S Revision, Oslo. Revisjonen avgir egen beretning som er trykt under avsnittet om regnskapene.

Selskapets ansatte

Ved hovedkontoret, Hellerud i Skedsmo: Direktør Ole Lie (ans. 1947), kontorsjef Einar Wold (ans. 1956), kontorfullmektig Ellen Johanne Grandum (ans. 1978), kontorfullmektig Jorun Bøhler (ans. 1979) kontorfullmektig, Gunvor Egeberg (ans. 1980) og kontorfullmektig Aud Hansen (ans. 1983). Ellen Johanne Grandum har hatt permisjon fra august 1985. Som vikar er ansatt Karen Berentsen Næss (ans. 1985).

Konsulenter: Sivilagronom Steinar Smith (ans. 1976), sivilagronom Arne Bardalen (ans. 1978), sivilagronom Rolf Herud (ans. 1980), sivilagronom Jens Kværner (ans. 1982), sivilagronom Nils-Harry Vagstad (ans. 1983), sivilagronom Hans Olav Eggestad (ans. 1984) og sivilagronom Ole Holmen (ans. 1985). Steinar Smith og Rolf Herud har hatt permisjon hele 1985, mens Arne Bardalen har hatt permisjon fra april 1985.

Distriktskontoret for Nord-Norge:

Konsulenter: Sivilagronom Paul Arne Tilset (ans. 1982) og sivilagronom Bård Magne Pedersen (ans. 1983). Bård Magne Pedersen har hatt permisjon i

1985. Tidligere konsulent ved Nord-Norgekontoret, Per Hornburg, har arbeidet på deltid ved kontoret.

Distriktskontoret for Trøndelag:

Konsulent: Sivilagronom Inge Olav Nøvik (ans. 1981). Tidligere konsulent ved Trøndelagkontoret Lorentz Kvaal, har dessuten vært engasjert til flere spesialoppgaver vedrørende bureisingsfeltene.

Distriktskontoret for Vestlandet:

Konsulenter: Sivilagronom Anders Hovde (ans. 1974) og sivilagronom Liv Solemdal (ans. 1983). Arbeidsformann og maskinkjører Reidar Skarseth (ans. 1964) har også i 1985 arbeidet med nydyrking og grøfting på bureisingsfeltene i Møre og Romsdal.

Distriktskontoret for Trysil:

Dette kontoret har vært betjent på deltid av agrotekniker, bureiser Helge Gjelsvik Stordal.

Det har også i 1985 vært permisjoner pga. engasjement i utviklingshjelp, spesialoppdrag og i forbindelse med overgangen til andre stillinger.

Diplomer

Tildeling av diplomer skjer etter enstemmige vedtak i styret. Selskapets nye diplom ble i 1985 tildelt to personer som har gjort seg særlig fortjent både i samfunnsmessig sammenheng og for selskapet.

Fylkesmann Thorstein Treholt, Brandbu.

Under selskapets representantskapsmøte 15. juni 1985 ble Det norske jord- og myrselskaps nye diplom tildelt fylkesmann Thorstein Treholt. Han ble på samme møte innvotert til selskapets æresmedlem.

Thorstein Treholt ble innvalgt i styret for Det norske myrselskap som nestformann fra 1956. Han ble valgt til formann i styret i 1967. Ved sammenslutningen av Det norske myrselskap og Selskapet Ny Jord i 1976 ble Treholt valgt til formann i styret for det nye selskapet, Det norske jord- og myrselskap.

Tidligere stortingsrepresentant, landbruksminister og fylkesmann Thorstein Treholt er vel kjent for sin omfattende virksomhet for norsk samfunnsliv, landbruket og en rekke organisasjoner. I Det norske jord- og myrselskap setter vi stor pris på hans velvillige medvirkning ved løsningen av mange viktige og vanskelige saker.

Herredsagronom Bjarne Bugge, Kirkenes.

Herredsagronom Bjarne Bugge ble overrakt selskapets diplom under en sammenkomst i Kirkenes den 20. august 1985 av styrets formann, fylkesmann Thorstein Treholt.

Herredsagronom Bugge har gjort seg særlig fortjent ved sitt arbeid for fremme av jordbruket i Sør-Varanger kommune, hvor han var herredsagronom siden 1939 til han gikk av ved oppfylt aldersgrense.

*

Ny Jords diplom som tradisjonelt tildeles fortjente bureisere og andre bruksutbyggere, ble i 1985 tildelt følgende pionerer på bureisingsfeltet Elveng, Varghiet i Bjugn kommune:

Alberte Aune
Sofie og Ole Hafell
Oline og Oliver Myran
Oskar Nesset
Agnes og Kristian Nordsæther
Harald Nystrøm
Karen Petersvik
Andrea og Reidar Rødsjø
Magnhild og Arne Stavnes

Ellers er diplomene i 1985 tildelt:

Brita og Gunnar Nygard, Høyanger
Ida og Olav Nes, Gaular
Marit og Nils Nerstad, Øystre Slidre

Forslag om tildeling av diplom behandles vanligvis både i landbruksnemndene i kommunene og fylkeslandbruksstyrene før saken avgjøres i selskapets styre. Det stilles høye krav til innsats for tildelig av diplomene. Vi vil også her gratulere med resultatene av det arbeid som den enkelte har gjort på hver sin post, og med den vel fortjente heder som på denne måten har blitt dem til del.

Opplysningsvirksomheten

Det vil i det følgende bli pekt på en del av de viktigste aktiviteter i selskapet som hører inn under denne gren av virksomheten.

Tidsskriftet

Jord og Myr har som tidligere blitt sendt ut med 6 hefter og i et opplag av 2100. Hefte nr. 6 ble riktignok forsinket og kom ikke ut til mottakerne før på nyåret 1986.

Årgangen 1985 omfatter i alt 306 sider fagstoff samt en del annonser. Tidsskriftet sendes gratis til selskapets medlemmer. Det går dessuten til en rekke andre forbindelser.

Det er også gitt ut en rekke særtrykk av fagartikler. Slike publikasjoner blir produsert i et større opplag. I enkelte tilfeller blir særtrykk også sendt ut som en publikasjon fra den institusjon som forfatteren tilhører.

Vi vil her gi en oversikt over publiserte særtrykk i 1985. Artiklene er nevnt i kronologisk rekkefølge:

Jordbunnsfaktorer og skogproduksjon, av professor dr. Jul Låg.

Oversikt over utførte jordanalyser, av forsøksleder Asbjørn Øien.

Ødelegging av fruktbar jord ved nedbygging i Asker, av professor dr. Jul Låg og direktør Aksel Tveitnes.

Analyser av jord med forskjellig volumvekt, av forsøksleder Gunnar Semb.

Den organiserte bureising i Norge, annen artikkel. (Mellomkrigsårene – perioden med vekst og utvikling og de tunge krigsårene som fulgte), av direktør Aksel Tveitnes.

Treslag og bunnvegetasjon på jord av forskjellig dybde og med forskjellig profilutvikling, av professor dr. Jul Låg.

Tilsetning av selén til kraftfôr og handelsgjødning, av professor dr. Jul Låg.

Okkerdannelse og vandløbsforurening i Danmark, av professor dr. Kjeld Rasmussen.

Markvårmeuttak og dess konsekvenser, av professor dr. Trygve Troedsson.

Markstrukturbildningens teori utvecklas, av professor dr. Reijo Heinonen.

Bruk av geokjemiske kart i sykdomsforskning, av avd. direktør Bjørn Bølviken.

Mangelsjukdommer på nydyrket myr, av professor Asbjørn Sorteberg.

Atmosfærisk nedfall: Betydning for kjemiske forhold i jord, av professor dr. Eiliv Steinnes.

Bufferprosentkurver, av professor dr. Harald Bergseth.

Jordanalyser for vurdering av tilgjengelig nitrogen, av forsøksleder Asbjørn Øien.

Jordforurensninger ved Åmdal Kobberverk i Telemark, av førsteamanuensis Ole Øivind Hvatum.

Dyrking av tyttebær, av konsulent Per Hornburg.

Det er en betydelig mengde fagstoff som er publisert i tidsskriftet. Særtrykkene blir brukt i undervisning, veiledningsvirksomhet og ved besvarelse av fagspørsmål som rettes til selskapet. Interesserte vil på henvendelse til selskapet få særtrykk tilsendt.

Selskapet har i 1985 utarbeidet to informasjonsbrosjyrer om virksomheten og de arbeidsoppgaver som selskapet kan utføre.

Møter, foredrag og demonstrasjoner

Selskapet arrangerte et foredragsmøte

under Landbruksveka 1985. Hovedtema for møtet var:

Er vern av fruktbar jord nødvendig?

Det ble holdt følgende to hovedforedrag:

Professor dr. Jul Låg:

Matbehov og jordødeleggelse i globalt perspektiv.

Jorddirektør Ottar Fjærvoll:

Har vi plass for produksjon av mer mat i Norge?

Etter foredragene ble det etablert et diskusjonspanel med følgende deltakere i tillegg til foredragsholderne:

Departementsråd Per Harald Grue, boligdirektør Lars Foldstad og bonde Jakob Sigurd Holmgard.

Møtet ble ledet av styrets formann, fylkesmann Thorstein Treholt. Det hadde relativt god deltakelse og ga en interessant vurdering av viktige spørsmål både for norsk landbruksproduksjon og verdens matvaresituasjon sett på sikt. Hovedforedragene og et av innleggene er trykt i Jord og Myr.

*

Selskapets ansatte har deltatt som foredragsholdere og veiledere ved forskjellige møter og andre arrangementer i 1985. Vi skal her kort nevne de viktigste foredragene m.v.

Konsulent Anders Hovde:

Vurdering av dyrkingsjord, jordskifte-møte i Møre og Romsdal, 8. februar.

Drenering på Vestlandet, Ytre Nordfjord Forsøksring, 8. mars.

Drenering av kystmyr, N.J.F.-seminar på Mære Landbruksskole, 5.-7. august.

Konsulent Paul Arne Tilset:

Grøfting og grøftespyling, på to markdager henholdsvis i Salten og Vefsn forsøksringer.

Kontorsjef Einar Wold:

Deklarasjon av dyrkingsmedier og offentlige bestemmelser for handel med slike produkter i Norge, symposium i International Society for Horticultural Science på Norges landbrukshøgskole, 23.-28. juni.

Direktør Ole Lie:

Dyrkingsspørsmål, jordbrukermøte i Kvam, Nord-Trøndelag, 28. mars.

Arealvurdering, grunneiermøte i Våler, Hedmark.

Myr dyrking i Norge, N.J.F.-seminar på Mære Landbruksskole, 5. august.

*

Selskapets fagpersonale har dessuten deltatt ved mange befaringer og holdt orienteringer om dyrking og andre fagspørsmål for interesserte deltakere. Ofte er slike aktiviteter meget verdifulle for de som har problemene i sitt daglige virke.

Konsulent Anders Hovde har deltatt ved tre demonstrasjoner i grøfting og nydyrking sammen med selskapets arbeidsformann Reidar Skarseth.

Selskapet var i 1985 vert for en praksiskandidat fra hovedkurset i pedagogikk ved NLH. Konsulent Ole Holmen tok seg spesielt av denne oppgaven.

Under landbruksveka 1985 hadde selskapet en stand for å vise bl.a. torvdrift og torvprodukter. Det ble spesielt lagt vekt på energitorv.

Selskapet foreslo i 1985 opprettelse av en komite for å vurdere gjeldende Norsk standard vedrørende dyrkingsmedier, herunder torv og torvblandinger. Norges Standardiseringsforbund etterkom anmodningen og oppnevnte en komite med nevnte formål. Direktør Ole Lie er komiteens formann, mens kontorsjef Einar Wold er med som sekretær sammen med konsulent Einar Bjerkelund, Standardise-

ringsforbundet. Komiteen har mandat til å foreslå flere nåværende standarder samarbeidet til en ny standard. Det tas sikte på en slik løsning, som derved vil bety en forenkling både for produsenter og forbrukere.

Internasjonalt samarbeid

Kontakten med fagfolk i andre land har

vært god også i 1985. Dette gjelder både forskjellige fagspørsmål bl.a. innen torvsektoren. Selskapet fungerer som sekretariat for Den norske komite av det internasjonale torvselskap I.P.S.

Kontorsjef Einar Wold har møtt som representant fra Norge ved det rådsmøtet som ble holdt samtidig med et symposium i Jønkøping 17.–20. september.

Undersøkelser og planlegging

Den mest omfattende og tidkrevende virksomheten for selskapet har også i 1985 vært undersøkelser og planlegging. En viss nedgang i oppdrag vedrørende nydyrking er registrert. På den annen side har det vært en økende mengde oppdrag som gjelder drenerings- og senkingstiltak og forskjellige andre undersøkelser. Vannbruksplanlegging må her nevnes spesielt. Det er et relativt nytt og meget interessant felt som selskapet har arbeidet mye med de siste to årene.

I det følgende er det gitt en kort omtale av en del typiske og større saker. Vi har gruppert disse sakene etter formålet med oppdragene. Sakene er omtalt fylkesvis.

Landbruksmessig utnyttelse

Troms fylke

Bjørkmo, Balsfjord kommune

Størstedelen av det undersøkte arealet på ca. 40 dekar er middels godt egnet til oppdyrking. Det anbefales at eventuell oppdyrking foregår ved omgraving og profilering av overflaten, slik at overflatevann får avløp til åpne grøfter og kanaler.

Nordland fylke

Bodin gård, Bodø kommune

Statens forskingsstasjoner i landbruk skal leie arealer her til forsøksvirksomhet. Selskapet ble derfor engasjert til å foreta en detaljert jordkartlegging på eiendommen. I 1985 ble ca. 156 dekar undersøkt. Det meste av dette er grunn myr over siltig leitleire, siltig sand og siltig mellomleire. Dreneringstilstanden er stort sett dårlig bl.a. fordi jorda er flat og tett. Arbeidet fortsetter i 1986. Det totale areal som skal undersøkes utgjør vel 600 dekar.

Sundshopen, Sømna kommune

Sundshopen er et lavtliggende vatn som ble senket ved kanalisering først på 70-tallet. I ettertid har det vist seg at senkingsarbeidet ikke fullt ut har tjent hensikten, bl.a. fordi floa virker så sterkt inn på vannstanden i Sundshopen. Selskapet har i dette tilfellet undersøkt interessert areal og senkingsbehov, samt foreslått et sluseanlegg. Selve planleggingen av sluseanlegget er overlatt til NVE, Forbygningsavdelingen.

Moldåga, Hemnes kommune

I forbindelse med planer om senking av Moldåga, har selskapet tidligere foretatt jordundersøkelser av det interesserte arealet og beregnet senkingsbehovet. Til tross for at Moldåga ennå ikke er senket, er ca. 40 dekar av arealet dyrket opp. Det er her problemer med høy grunnvannstand. Selskapet er anmodet om å utarbeide planer for drenering uten regulering av Moldåga.

Nord-Trøndelag fylke

Vestvik og Viken, Mosvik kommune

I forbindelse med bruksutbygging ble selskapet bedt om å undersøke flere myrer på brukene Vestvik og Viken i Framverran. Samlet undersøkt areal for brukene er ca. 500 dekar. Bare mindre areal av de undersøkte myrene er klassifisert som middels god dyrkingsjord. Ellers er myrene mindre godt egnet til oppdyrking.

Mæresmyra, Steinkjer kommune

Et større arbeid med dybdemålinger og nivellering ble foretatt i 1984. Det gjenstående areal på ca. 200 dekar øst for jernbanelinja ble undersøkt i 1985. Formålet er å klarlegge myrsynkingen og behovet for ny senking av avløpskanalene.

*Profilering har vist vellykket resultat ved nydyrking på Brennelvmyrene i Porsanger.
Foto: Per Hornburg.*

Sør-Trøndelag fylke

Fellessetrer i Selbu og Tydal kommuner

Det har i mange år vært problemer med flere av fellessetrene i Selbu og Tydal. Årsakene til problemene er hovedsakelig tett og vanskelig drenerbar torv, mye nedbør og intensiv beiting. Det ble foretatt undersøkelser på Vikvarvet og Flora/Hillmo felleseter i Selbu og Sunna felleseter i Tydal. På disse tre setrene har problemene vært særlig store. Det er foreslått nye dreneringstiltak for å bedre forholdene.

Skolda, Melhus kommune

I forbindelse med behovet for senking av elva Skolda i Hølonda, ble det undersøkt tilsammen ca. 110 dekar på 5 forskjellige eiendommer. Ut fra måling av myrdybder og nivellement av terrenget, samt beregning av myrsynking og grøftedybder, er

det utarbeidet forslag til senking av Skolda.

Møre og Romsdal fylke

Mo, Børset og Holten, Sunndal kommune

Tre forskjellige felt er detaljundersøkt for å finne årsakene til problemer med dreneringen av tidligere dyrket myrjord.

På Mo ble ca. 50 dekar dyrket og ca. 8 dekar dyrkbar jord undersøkt. Det er størst problem med tett myrjord som er 1–2 m dyp, og som har et tett slamlag på overgangen mellom torv og mineraljord. På Børset ble ca. 68 dekar tidligere dyrket myrjord undersøkt. Her har synkingen resultert i at myra har blitt svært grunn. På Holten ble vel 20 dekar tidligere dyrket myrjord undersøkt. Her er myrdybden svært ujevn på grunn av sandrygger under torvlaget. Ujevn myrsyn-

king og dårlig fall i grøftene antas å være årsakene til forsumping av arealet.

I alle tre tilfellene består undergrunnen av sand eller grus, og det er anbefalt omgraving. I tillegg blir det også anbefalt omgrøfting.

Orten, Sandøy kommune

På øya Orten i ytre Romsdal er det foretatt undersøkelse for å vurdere dyrkingsmulighetene og gi en beskrivelse av jorda. Utviklingen av jordbruket er ledd i en større tiltaksplan for å sikre bosettingen på øya. Totalarealet er på 970 dekar. Det aller meste av ikke dyrket areal er svært steinholdig, og det er lite med finmasser. Steinmengden blir anslått til 200–300 m³ pr. dekar på store deler av arealet. Jorda som allerede er dyrket inneholder mye stein.

Jorda på Orten kan deles inn slik: Ca. 100 dekar er fulldyrket, ca. 80 dekar er under dyrking, ca. 70 dekar er overflate-dyrket jord som kan fulldyrkes og ca. 200 dekar er dyrkbart, men likevel svært dårlig dyrkingsjord. Resten av arealene kan nyttes som beite.

Nåsvatnet – Lyngstadvatnet, Eide kommune

Selskapet har foretatt flere undersøkelser i Eide, bl.a. for å fremskaffe opplysninger om dyrkingsmuligheter m.v. som grunnlag for kommunens arealplanlegging. I 1985 ble to områder undersøkt.

Et areal på ca. 360 dekar nord for Lyngstadvatnet består av et sterkt omdannet torvlag med mineraljord under. Eventuell dyrking av hele arealet vil kreve senking av Lyngstadelva.

Stor fôravling av blandsæd bygg og raps hos Eiolf Paulsen på Brennelvmyrene i Porsanger. Foto: Per Hornburg

Grønnfôr på første års dyrking av siltjord hos J. Førster, Cabardasjokka, Kautokeino. Foto: Per Hornburg.

Øst for Nåsvatnet er det et areal på ca. 380 dekar som for det meste består av grunn myr over fjell og med mye fjell i dagen. Arealet er ikke egnet for oppdyrking.

Sogn og Fjordane fylke

Remmemyrane, Eid kommune

Et myrområde på ca. 170 dekar som ligger ca. 300 m o.h., er undersøkt med tanke på mulig oppdyrking. Om lag 90 dekar er vurdert som dyrkbart. Dette er dyp myr som i tilfelle krever systematisk drenering og dype kanaler, samt senking av ei elv.

Hordaland fylke

Åse, Lindås kommune

Det er her undersøkt ca. 230 dekar, derav omtrent halvparten dyrket myr. Myrdyb-

den varierer sterkt og er noen steder mer enn 6 m. Myra ligger for en stor del direkte på fjell. Torva er sterkt omdannet. Dreneringen er avhengig av en eldre kanal på ca. 1000 m. Den har vært utdypet flere ganger og er gravd ned til fjell over lange strekninger. Videre utdyping blir derfor kostbart.

Arealet som ikke er dyrket er oppdelt av fjellrygger som gjør arronderingen dårlig for dyrking. Det meste av feltet er mindre god dyrkingsmyr.

Vest-Agder fylke

Knaben, Kvinesdal kommune

Utmarken for alle brukene til hovedbruket Knaben er under jordskifte. Etter anmodning fra jordskifteretten har selskapet deltatt i en befaring for å gi en vurdering av mulighetene for å dyrke opp

myrene. De fleste av brukene her er utbyggingsbruk. Det vil senere bli gjennomført mer detaljerte undersøkelser av de aktuelle dyrkingsarealene.

Aust-Agder fylke

Vrangemyr, Åmli kommune

Et myrareal på ca. 200 dekar ble oversiktsmessig undersøkt. Arealet er vurdert som mindre godt egnet til oppdyrking. Det er tilrådd omgraving og overflateprofilering som dyrkingsmetode.

Engelskjønn, Moland kommune

Et lite myrparti har for svak drenering. Undersøkelsen viste at toppsjiktet er blitt tett. På grunn av vanskelige avløpsforhold og dermed svært små muligheter for profilering av overflata, ble det anbefalt å frese opp slissegrøfter på tvers av rørgrøftene og fylle slissene med sand og grus. Landbruksteknisk institutt v/forsker Hans Aamodt har utført forsøk med denne metoden.

Setesdalsprosjektet, Valle, Bygland og Iveland kommuner

Undersøkelser av aktuelle dyrkingsarealer i forbindelse med Setesdalsprosjektet fortsatte også i 1985. Prosjektet har som et mål å opprettholde eller øke nydyrkingen i Setesdalsregionen. Kommunene Valle og Bykle yter tilskott til nydyrking.

Til sammen 6 felt ble undersøkt i 1985, derav tre felt i Valle, to i Bygland og ett i Iveland. De undersøkte feltene omfatter både myr, morene, breelv- og elveavsetninger. Av det undersøkte arealet på ca. 1600 dekar, er ca. 310 dekar vurdert som god dyrkingsjord og ca. 430 dekar vurdert som middels og mindre god dyrkingsjord. Arealene med god dyrkingsjord består av steinfrie og velsorterte sedimenter dekket av mer eller mindre tykke torvlag.

Telemark fylke

Sekkemyr, Tokke kommune

En fjellterskel i utløpet av myra, gjør avløpsforholdene vanskelige. Om lag 30 dekar er undersøkt og vurdert som mindre godt egnet til oppdyrking. Drenering av myra må skje ved hjelp av pumpeanlegg, og tilsigsvannet fra nedbørsfeltet må ledes utenom ved hjelp av en kanal i kanten av myra. Det er nødvendig med forbygning mellom kanalen og dyrkingsjorda for å hindre oversvømmelse ved flom.

Myr ved Siljanelva, Siljan kommune

Et myrareal på ca. 200 dekar ved Siljanelva nordvest for Siljan sentrum, er undersøkt i forbindelse med et pågående jordskifte i området. Det er ønskelig å få vurdert ulike alternativer for bedre drenering av myrarealet, som stort sett består av dyrket, nå delvis forsumpet mark. Det ble målt myrdybder på inntil 4–5 m. Det ble funnet en sone av gytje på bunnen av myra, mens undergrunnen består av bløt leire. Fordi arealet har lite fall mot Siljanelva, kan størstedelen av området vanskelig gis tilfredsstillende drenering uten at det etableres et pumpeanlegg.

Buskerud fylke

Joslebonden i Borgegrend, Nore og Uvdal kommune

Selskapet har utført flere undersøkelser på oppdrag fra Prosjekt landbruk rundt Hardangervidda. Et areal på ca. 210 dekar ved Joslebonden er tenkt nyttet av et fôrdyrkingslag. Arealet består av både myr og fastmark, og omtrent $\frac{1}{3}$ kan anbefales til oppdyrking. Resten er dårlig egnet pga. sterkt omdannet torv, stor helningsgrad og sterk kupering.

Oppland fylke

Hesthovdun, Vang kommune

Det ble foretatt undersøkelser av et ca. 400 dekar stort fjellområde hvor det er aktuelt å danne fordyrkingslag eller fellesseter. Av dette ble om lag 100 dekar vurdert å være aktuelt til oppdyrking. De viktigste begrensningene for dyrking er høyt innhold av blokk og stein.

Skarstad, Sør-Fron kommune

Et areal på elvesletta ved garden Skarstad er utsatt for oversvømmelse under vårflommen i Lågen. En høyere liggende banke langs elva trenger noe supplering for å fungere som flomvern. Undersøkelser avslørte at lekkasjer i grunnen kan bli store pga et elvedelta med grove masser fra ei sideelv. Grove masser ligger grunt på en del av arealet.

Hedmark fylke

Tysla i Tyllidalen, Tynset kommune

Tysla skaper problemer for dyrket mark ved oversvømmelser og vanskelige avløpsforhold. Det er utarbeidet plan for utretting og senkning. På grunn av stort fall må elva steinsettes. Av samme årsak er det forventet problemer med gradvis gjenfylling av kanalprofilen med flomtransportert småstein.

Areal syd for Auma, Alvdal kommune

På grunn av problemer med grunnforholdene ved pumpestasjonen som skal tørrlegge flomsikkert areal på Glommas østside litt syd for Auma, ble selskapet anmodet om å foreta en ny vurdering av senkingsbehovet. Problemene består i å få anlagt pumpestasjonen i tilstrekkelig dybde. En stor del av arealene er myr som er opp til 3 m dyp. Torvmassene inneholder flomavsatte mineraljordlag, og det ble registrert torv under et mineral-

jordlag som ved forrige undersøkelse ble vurdert som myrundergrunnen.

Senkingsbehovet på lang sikt ble derfor beregnet å være større enn forutsatt i planene og det pumpestasjonen klarer slik den ligger i dag. For i fremtiden å kunne tørrlegge og bruke de vanskelige partiene, er det sannsynligvis best å bygge en liten pumpestasjon i tilknytning til disse arealene. Grunnforholdene gjør det svært vanskelig å senke den store pumpestasjonen.

Stygemyr på Dæhle gård, Ringsaker kommune

Et myrparti på ca. 40 dekar har for dårlig drenering. Myra er dyp mer enn 5 m på det meste. Det er utarbeidet ny plan for drenering på grunnlag av undersøkelsene.

Brenntjern, Stange kommune

Ved Brenntjern er det et myrareal med vanskelige avløpsforhold. Nåværende avløp er sprengt i fjell over en strekning på ca. 400 m. For å sikre tilfredsstillende avløp, er det aktuelt å foreta ytterligere fjellsprengning eller alternativt å bygge en pumpestasjon.

Nor-Hov, Kongsvinger kommune

Noen lavtliggende myrarealer tilhørende garden Nor-Hov vil ikke kunne tørrlegges med den pumpestasjonen som er planlagt i forbindelse med flomsikringsanlegget på Glommas østside nord for Kongsvinger. Det må her bygges en mindre pumpestasjon for å løfte avløpsvannet opp i kanalen som fører vannet frem til pumpestasjonen ved flomverket.

Hasla, Våler kommune

Hasla skal senkes og utrettes over en strekning på ca. 7 km. Etter oppdrag fra landbruksnemnda har selskapet utarbeidet en foreløpig nøkkel for fordeling av

kostnadene på de enkelte eiendommene på grunnlag av jordart, senkingsbehov og hyppighet av oversvømmelser. I alt vel 1800 dekar fordelt på 91 eiendommer er funnet å bli berørt av senkingen. Det er forlangt jordskifte pga. tiltaket. Etter at jordskiftet er ferdig blir den endelige rapporten med utgiftsfordeling utarbeidet.

Lindberget – Rogberget – Flisdalen, Åsnes kommune

Åsnes kommune har overtatt den såkalte Haretonskogen i Åsnes. Denne eiendommen skal nyttes til rasjonalisering av landbrukseiendommer i kommunen. I den forbindelse har selskapet foretatt en oversiktsmessig undersøkelse av dyrkingsmulighetene i området Lindberget – Rogberget – Flisdalen.

Dette ca. 70 000 dekar store området er dominert av sandig morene med mye tildels stor blokk i overflaten. Bortsett fra selve Lindberget og Rogberget, er storparten av morenedekket i området sammenhengende og tykt. I Flisdalen og særlig i Kynnas dal finnes det betydelige arealer med brelvavsetninger.

I hele området er omlag 2100 dekar vurdert som middels god dyrkingsjord og omlag 3200 dekar vurdert som mindre god dyrkingsjord. De største arealene med middels god dyrkingsjord ligger i Kynnas dal.

Jammerdalsområdet, Åsnes kommune

Staten ved fylkeslandbruksstyret er i noen arealer i dette området, beregnet på videresalg eller makeskifte. Formålet med undersøkelsen var å vurdere dyrkingsmulighetene i et større område som kan være aktuelt i makeskiftesammenheng.

Jorda i området består dels av morene, dels av morene dekket av silt. Morenejorda er blokkrik. Tykkelsen på både silt-

og morenelaget varierer, og enkelte steder er det fjell i dagen. Av i alt ca. 950 dekar er ca. 50 dekar vurdert som god dyrkingsjord, ca. 260 dekar som mindre god og 640 dekar som dårlig dyrkingsjord.

Sørsåsen, Åsnes kommune

Staten ved fylkeslandbruksstyret har overtatt en skogteig i Sørsåsen. Det er aktuelt med makeskifte med eieren av de omkringliggende arealene. I den forbindelse er selskapet anmodet om å vurdere dyrkingsmulighetene i området.

Den sentrale høyereliggende del av det ca. 4600 dekar store området består av delvis meget blokkrik morene. I de lavereliggende deler av området finnes sorterte sedimenter og myr med sedimentær undergrunn. De viktigste begrensningene for oppdyrking i området er mye blokk og stein og lite finstoff. Bare ca. 200 dekar er vurdert som god eller middels god dyrkingsjord.

Østfold fylke

Kolbjørnsviksjøen, Rakkestad kommune
NVE utarbeidet i 1953 planer for senking av Kolbjørnsviksjøen og Rørvann. Dette ble gjort fordi det ligger betydelige arealer som er forsumpet eller som blir oversvømmet rundt disse sjøene.

Selskapet har undersøkt et areal på ca. 1000 dekar for å vurdere om den foreslåtte senkingen er tilstrekkelig for å tilfredsstillende landbrukets behov for tørrelegging. Det blir samtidig utarbeidet planer for senking av Kilebubekken som har utløp i Rørvann.

Sørbråte, Trøgstad kommune

Et tidligere dyrket myrareal på ca. 60 dekar har ikke tilfredsstillende drenering. Hovedårsakene er sannsynligvis at det er

brukt glassvatt som dekkmateriale, samt at overflatesjiktet er utsatt for tråkkskader. Det er foreslått nytt grøftesystem mellom de gamle grøftene. Bruk av myrarealet til beiting frarådes.

Forskjellige undersøkelser

Vannbruksplanlegging, Gudbrandsdalslågens nedslagsfelt, Oppland

I tilknytning til en forestående revisjon av fylkesplanen for Oppland, skal det utarbeides en egen plan for vannressursforvaltningen. I samarbeid med fylkeslandbrukskontoret og Institutt for georessurs- og forurensningsforskning (GEFO), har selskapet foretatt innsamling av data for beregning og dokumentasjon av landbrukets behov for jordvatningsvann i kommunene innenfor Lågen-vassdragets nedslagsfelt. Det ble foretatt registrering over et jordbruksareal på ca. 350 000 dekar. I flere profiler på representative lokaliteter innen hver kommune, i alt 12, ble det tatt ut prøver og registrert faktorer som har betydning for bestemmelse av jordas vannlagringsevne.

Vatningsbehovet beregnes ved hjelp av EDB ved å summere daglige verdier av nedbør og fordampning mot tilgjengelig lager av vatn i jord. Vatning simuleres ved forhåndsbestemte uttørkningsgrenser. Modellen kjøres mot klimadata fra en rekke år slik at middelverdier og karakteristiske ekstremer kan beregnes. Dette gjøres separat for korn, eng og poteter, og resultatene sammenfattes til slutt ut fra vekstforutsetninger i distriktet.

Denne fremgangsmåten gir et optimalt vatningsbehov for all dyrket mark i Lågen-vassdragets nedslagsfelt. Det beregnes også et faktisk behov for vat-

ningsvann i planperioden basert på hvor store arealer som dekkes av utbygde og planlagte vatningsanlegg.

Myrfredning

Verneplan for myr, Sør-Trøndelag

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag arbeider med verneplan for myr i fylket. I den forbindelse ble selskapet anmodet om å undersøke i alt 8 myrer der dyrkingsinteressene antas å være størst. Her følger en kort omtale av hvert enkelt myrområde:

Stormyra ved Hillmo, Tydal kommune

Dette er en nedbørsmyr med mange og store tjern. Fordi myra i tillegg inneholder tett torv, må den regnes som mindre god til dårlig dyrkingsmyr. Om lag 850 dekar ble undersøkt.

Slettamyra, Bjugn kommune

Myra er ei jordvassmyr og myrtypen er mosemyr med lite omdannet torv. Totalt er myra ca. 180 dekar. Av dette er ca. 80 dekar klassifisert som god eller middels god dyrkingsmyr, mens resten er mindre god dyrkingsmyr.

Bjørnemyra, Trondheim kommune

Dette er ei eksentrisk høgmyr/ nedbørsmyr med et 2–6 m tykt torvlag over leire. Myra består av ca. 109 dekar middels god dyrkingsmyr. Torva vil også kunne egne seg til jordblandinger og dyrkingstorv.

Hoppardalsmyra, Melhus kommune

Her er det undersøkt ca. 450 dekar. Området er svært variert, med fastmarkspartier, grunn myr over silt og sand og dypere myr. Langs bekker og sig er torva slamholdig og tett. Dyrkingskvaliteten varierer en del. Fastmarkspartiene er godt egnet til både skogreising og oppdyrking.

Jakobsmyra, Orkdal kommune

Myrområdet består dels av nedbørsmyrer og dels av jordvassmyrer. Om lag 700 dekar er undersøkt, og det meste er midt-dels god dyrkingsmyr. Noen rygger som består av sandmoer, må planeres før eventuell dyrking.

Søvasskjølen, Orkdal kommune

Dette er et platå som ligger 375–400 m o.h. Terrenget er variert og store deler av området mangler skog og kratt. Det er undersøkt ca. 3500 dekar, og størstedelen er mindre godt eller dårlig egnet til oppdyrking. Noen partier lengst i sørøst og i nord-vest ved Sæterslettet består av midt-dels god dyrkingsmyr.

Langåskjølen/GrønkJølen, Klæbu kommune

Det undersøkte området omfatter ca. 5000 dekar og ligger 300–350 m o.h. Terrenget består av et stort antall grus- og fjellrygger med myrer inne mellom ryggene. Dette reduserer dyrkingsmulighetene. Likevel er det en del brukbar dyrkingsjord, særlig fra Damkjølen og vestover. Hele området er i dag brukt til friluftsliv. Tradisjonelt er det et skogbruksområde.

Moramyrene, Skaun kommune

Et flatt myrområde på ca. 400 dekar er undersøkt. Myra er svært dyp og løs, og torva er lite omdannet. Undergrunnen består dels av silt og dels av leire. Eventuell dyrking vil kreve omfattende drenering og sterk senking av vatnet Langen.

Myrfredning Hedmark

Rønnåsmyra, Grue kommune

I forbindelse med overskjønn vedr. erstatning etter fredning, ble selskapet anmodet om å undersøke mineraljorda under torvlaget på en del av Rønnåsmyra.

Resultatene etter analyser av kornstørrelsesfordelingen viste at undergrunnen stort sett består av silt. Omgraving som eventuell dyrkingsmåte på den undersøkte delen av myra, reduserer sannsynligvis ikke behovet for grøfting i dette tilfellet.

Samlet plan for vassdrag, Møre og Romsdal

Etter oppdrag fra landbruksetaten i fylket har selskapet de tre siste årene vært med og utredet landbruksinteressene for en rekke prosjekter i Samlet plan. Arbeidet i 1985 omfattet diverse befaringer som en oppfølging av tidligere engasjement. Det er utarbeidet sammendrag til rapporten for følgende vassdrag i Møre og Romsdal: Visa/Kjøelv, Videild, Tennelv, Sør-dalselva, Engsetelva, Bjøring/Torsetelva, Tverråa, Engelva og Stokkåa/Skarvåa.

Med unntak av Engsetelva gjelder alle prosjekter små utbygninger av mindre betydning for landbruket. Den sterke senkingen av Engsetvatnet som er planlagt, vil bl.a. medføre fare for utglidning av jordmasser fra dyrket jord rundt vatnet.

Arealdisponering

Storlappmyra, Sørfold kommune, Nordland

På Helland i Sørfold skal det opprettes to nye driftsenheter på Statens grunn. I den forbindelse har selskapet bistått landbruksmyndighetene med arealfordeling og valg av grenselinje over Storlappmyra. De forhold som ble tillagt størst vekt var arronderingen samt avløps- og atkomstforholdene.

Skatvedt, Sigdal kommune, Buskerud

Sigdal kommune har planer om å om-disponere og bygge ut et skogsareal til industriområde. Planene kommer delvis i konflikt med landbruksinteressene, og

selskapet ble derfor anmodet om å vurdere arealets egnethet for oppdyrking.

Hele arealet, ca. 23 dekar, ble detaljundersøkt. Av dette er om lag halvparten vurdert som god eller middels god dyrkingsjord. Det resterende arealet består av mindre god dyrkingsjord.

Idrettsanlegg på myr

Slåttemyr i Kilebygda, Skien kommune, Telemark

Etter anmodning fra Skien kommune har selskapet undersøkt grunnforholdene m.v. på Slåttemyr i Kilebygda. Opparbeidelse av en idrettsbane her var igangsatt. På de dypeste partiene er det 9–10 m til fast bunn. Det har vist seg å være meget vanskelig å bygge idrettsbane på dette arealet. Selskapet har gitt forslag til fullføring av det påbegynte arbeidet slik at resultatet forhåpentligvis blir en tilfredsstillende treningsbane.

Kjekstad golfbane, Røyken kommune, Buskerud

Kjekstad Golfklubbs bane er under utbygging til en 18 hulls golfbane av internasjonal standard. En del av arealet som nå skal opparbeides, er mosemyr hvor Kjekstad torvstrøfabrikk fra 1901 og utover har stukket betydelige torvmengder. Selskapet har undersøkt myrarealet og utarbeidet forslag til drenering og opparbeiding.

De største og mest omfattende oppdragene er omtalt her. Også en del av de mindre sakene er tatt med, særlig der de er typiske eller har spesiell interesse. I tillegg til dette har selskapet utført en rekke andre mindre undersøkelser og planleggingsoppdrag. Samlet antall oppdrag i 1985 var i alt ca. 85. Det ble foretatt detaljundersøkelser av tilsammen vel 20 000 dekar, mens ca. 430 000 dekar ble oversiktsmessig undersøkt. I den siste gruppen dominerer vannbruksplanleggingen i Lågen-vassdraget og undersøkelser av to store områder i Åsnes kommune.

Fremdeles utgjør undersøkelser og planlegging som nevnt innledningsvis, hovedtyngden av selskapets virksomhet. Det har således medgått anslagsvis 5–6 årsverk for konsulentene til dette arbeidsområdet. Det blir utarbeidet rapport for hvert enkelt oppdrag. Maskinskriving, kartkopiering og produksjon av rapportene medfører et stort arbeid for selskapets kontorpersonale. I større saker vil det ofte være behov for 10–15 eksemplarer av rapportene. Flere etater, institusjoner, departementer og andre skal ofte ha rapportene. Selskapets intensjoner er imidlertid hele tiden å gjøre et godt og objektivt arbeide faglig sett. Vi håper å ha lykket med dette også i 1985.

*

Bureisingsfeltene

Virksomheten på bureisingsfeltene har også i 1985 vært redusert i forhold til tidligere. Vi skal likevel nevne de viktigste arbeidsoppgavene.

Forfjordfeltet i Andøy kommune

Det har her foregått en del reparasjonsarbeider etter skader på kanaler og veier under et uvanlig sterkt regnskyll i 1983. En stikkrenne måtte legges om og noen forbedringer utføres.

Leplantingen fortsatte i 1985, og 3000 planter ble satt ut. Leplantingen på dette feltet går nå mot sin avslutning, men arbeidet må følges opp med suppleringsplanting og gjødsling.

Oshaugdalen i Sortland kommune

En grensegangsforretning ble avsluttet for dette feltet i 1985. Det er foretatt noen rydningsarbeider i eldre plantinger. Dessuten ble det satt ut ca. 5000 planter i nye lebelter på feltet.

Bureiser Frode Bang har fortsatt nydyrkingen i Oshaugdalen. Han har nå nydyrket ca. 100 dekar og vil slutføre sitt dyrkingsprogram til 150 dekar i 1986/87. Reisningen av driftsbygning forutsettes satt igang i 1987.

Holmstaddalen i Sortland kommune

Selskapets styre har vedtatt å selge samtlige restarealer i Holmstaddalen som tilleggsjord til eksisterende bruk. Dette ble mulig etter at en del gamle torvrettigheter på deler av arealene er flyttet til et bestemt lite felt. Da de fleste brukene i Holmstaddalen er i minste laget som familiebruk etter dagens krav, har det vært stor interesse for kjøp av tilleggsjord.

Sundøyfeltet i Leirfjord kommune

På dette feltet har det foregått slutføring

av pågående kanaliseringsarbeider. Det er også gravd en del grøfter for leplanting. Samlet investering til disse arbeidene utgjør ca. kr. 200 000,- i 1985. Selskapet har her leid maskin med fører.

Selskapet har kontaktet GEFO om vannforsyningsspørsmålet på Sundøyfeltet. Professor Steinar Skjeseth har foretatt en befaring, og en enkel boreundersøkelse i grusmasser er foretatt. Det ble påvist høyt innhold av jern i vannet. Boring i fjell er derfor anbefalt.

Feltene i Trøndelag

Arbeidet på feltene har hovedsakelig bestått i tilsyn og administrasjon. Salg av tilleggsjord har lagt beslag på en del arbeid med feltene i Overhalla. Det samme gjelder Børmark i Åfjord.

På Nerskogen har det vært forskjellig virksomhet vedr. disponering av de arealer som selskapet fremdeles eier. Det er her interesse for pelsdyrdrift. Selskapet har stilt et areal til disposisjon på leiebasis for Rennebu kommune med sikte på opparbeidelse til pelsdyrdrift.

Aspås/Blikåfeltet i Gjemnes kommune

På dette feltet har en av selskapets egne maskiner med fører vært i aktivitet. Det er utført dyrkingsarbeider og grøfting på de to brukene som er reist der, samtidig som kanaliseringsarbeidet på bruk nr. 3 ble fullført. På dette feltet hadde selskapets maskin en samlet kjøretid på 465 timer i 1985.

Hauglandfeltet i Aukra kommune

Her ble drenering og grovarbeid vedr. lebelter samt plantingen fullført på lebeltene. Det ble plantet 10 000 planter i 1985. En del etterarbeid er også utført, bl.a. steinplastring av 320 m kanal og

Oversikt over stillingen på feltene pr. 31. desember 1985

Felter	Kommune	Innkjøpt år	Innkjøpt		Solgt		Rest- areal i alt, dekar	Merknader
			i alt, dekar	dekar	i alt, dekar	ant. bruk		
Tøråslia og Formoteigen	Trysil	1942/52	8 530	5 530	6	3 000		
Rysjølia	Trysil	1936/37	6 132	5 063	13	1 069		
Grønåsen og Gjetsjøberget	Trysil	1936	8 470	5 849	16	2 621	Solgt 720 dekar i 1985	
Elnes-Kroknes	Fræna	1965/66	388	388	—	0	Solgt 83 dekar i 1985	
Haugland	Aukra	1936/81	4 450	3 108	10	1 342	Overført 85 dekar i 1985	
Godalen	Eide	1937	630	377	1	253	Bortleid 380 dekar	
Aspås-Blikås	Gjemnes	1961	1 710	680	2	1 030	Bortleid 1100 dekar til	
Smølafeltene	Smøla	1930/36	28 314	16 300	39	12 014	forsøkgarden Moldstad, solgt 607 dekar i 1985	
Børmark	Åfjord	1938	15 740	7 596	5	8 144	Bortleid 480 dekar.	
Sørøyåsen og Lauvåsen (Nerskogen)	Rennebu	1934/39	16 827	12 598	25	4 229	Klausulert 732 dekar (neddemming/forsumping)	
Tramyr	Overhalla	1927/43	6 273	5 522	23	751	Bortleid 197 dekar	
Myran	Nærøy	1957	550	—	—	550	Bortleid 550 dekar	
Sundøyfeltet	Leirfjord	1958	3 200	42	—	3 158		
Holmstaddalen	Sortland	1933	4 394	3 928	24	466		
Oshaugdalen	Sortland	1938	1 184	—	—	1 184		
Skagmyr	Hadsel	1943	736	—	—	736		
Jørstad	Bø	1938	1 155	160	—	995		
Middagsfjell	Andøy	1954	3 626	—	—	3 626		
Buksnes- og Forfjorddalen	Andøy	1942/44	14 662	184	—	14 478	Klausulert 4 228 dekar (fredning)	
Finnsæter	Kvæfjord	1937	1 379	—	—	1 379		
Eldre felter, i alt 48133 kom.		1912/62	112 812	112 571	449	241	Mindre restarealer er ledig	
			241 162	179 896	613	61 266		

torvsetting av 730 m kanal for å stanse erosjon i et par kanaler. Her er det også selskapets maskin og fører som har utført maskinarbeidet.

Feltene i Smøla kommune

Fremdriften i oppbygging av to nye bruk har vært god, mens to andre bruk stort sett har stått i stampe. En del kanaliseringarbeid på feltene er utført med innleide maskiner og førere. Det er her solgt et areal på ca. 90 dekar til pelsdyrfarming. Størstedelen av dette er ikke dyrkbare arealer.

Feltene i Trysil kommune

Det har foregått noe dyrkingsarbeid på brukene som enda ikke er helt utbygde. Ellers er det kommet igang 5 utbyggingsbruk på eldre parseller. Sammenlignet med tidligere har imidlertid bureisingsvirksomheten vært relativt moderat.

Selskapet har solgt ca. 700 dekar, delvis dyrkbar skogsmark på feltene i Trysil til bruk som trenger større arealgrunnlag og er under utbygging.

*

Det er en oppgave for selskapet å søke å støtte opp om de brukene som er drivverdige, med f.eks. tilleggsjord og hjelp på annen måte. Noe jordsalg har således foregått på flere av feltene.

Metningen av markedet med husdyrprodukter har selvsagt satt sitt preg på optimismen hos bureiserne. Det er imidlertid en oppgave for selskapet å medvirke til begrensning av tilbakegangen med forskjellige tiltak som det er muligheter for.

Torvdriften

Utnyttelse av torv til brensel går langt tilbake i vår historie, mens utnyttelse av torv som strømiddel og til oppsamling av flytende husdyrgjødsel antakelig er av noe nyere dato. I siste halvdel av forrige århundre og første halvdel av dette århundre ble det fra landbrukshold agitert sterkt for produksjon av torvstrø til bruk i husdyrrom m.v. I den senere tid har bruk av torv som dyrkingsmedium fått relativt stor aktualitet. Det er svakt omdannet sphagnumtorv (kvitmosetorv) som vanligvis er mest ettertraktet til dyrkingsmedium. Til brensel er mørkere og sterkere omdannet torv best egnet.

Det er derfor naturlig å dele torvdriften i to grupper ved omtalen her i årsmeldingen.

Torv til energiformål

I de senere årene har produksjon av torv til brensel ligget på et lavmål i vårt land. Det har begrenset seg til noe stikking (skjæring) av torv som brensel til eget hushold i enkelte kystdistrikter. Det er dessuten helst eldre folk som har beskjeftiget seg med noe torvstikking, muligens av gammel vane. De har dermed kunnet utnytte sine torvrettigheter.

Vi har på grunnlag av observasjoner under reiser og kontakt med folk kunnet anslå denne produksjonen til et normalt nivå på ca. 3000 m³. I 1985 har vi imidlertid registrert en ytterligere tilbakegang. Vi vil derfor anslå årets produksjon av brenntorv til ca. 2000 m³ eller ca. 600 tonn tørr torv. Denne produksjonen har derfor liten betydning for landets energiforsyning.

I 1983 deltok selskapet i et forsøksprosjekt med produksjon av torvbrensel. Prosjektet som ble ledet av SINTEF,

NTH-Trondheim, ble gjennomført på Jøa i Nord-Trøndelag.

Det ble brukt en svensk stykktorvmaskin til oppgraving og utlegging av torva til felttørring. Forsøkene viste at produksjonen var mulig, men neppe konkurransedyktig på det aktuelle marked.

En gårdbruker og maskinholder på Andøya arbeider for tiden med et nytt prosjekt med sikte på produksjon av torvbrensel. Det er i 1985 utført noen prøver og gjort forberedende arbeider. Det er hensikten å komme i gang med prøveproduksjon i 1986. Både tørkemulighetene og markedet skal etter planene testes inneværende år. I tilfelle dette viser gunstige resultater skal produksjonen søkes opptrappet fra og med 1987.

Det største problemet for brenselproduksjon av torv i Norge, er at ressursene av denne torvtype hovedsakelig finnes i kyststrøkene med mye nedbør og stor luftfuktighet. Andre land som f.eks. Finland, Sovjet og Sverige har gunstigere tørkeforhold. Særlig de to førstnevnte landene har en betydelig produksjon av torvbrensel til bruk i varmekraftverk og varmesentraler. I Sverige har det nå i 3-4 år pågått en aktiv forsøks- og prøvevirksomhet med sikte på energiutvinning fra torvmyrene.

Torv til dyrkingsformål

Det er som allerede nevnt, svakt omdannet kvitmosetorv som er mest brukt til dyrkingsformål. Særlig gjelder dette torv til voksemedium i klimahus. Til jordforbedring og bruk i balkongkasser og potter m.v. foretrekkes ofte midlere omdannet torv.

Betydelige mengder torv benyttes også til produksjon av forskjellige dyrkings-

medier ved blanding med annet materiale. Det er nå et antall av ca. 25 forskjellige bedrifter som produserer torv til dyrkingsformål (dyrkingsmedier).

De fleste produksjonsbedriftene baserer seg på tørking av torva ute på feltet. Tørkingen skjer som klump på myroverflaten, i hesjer eller i småhus. En annen metode som er tatt i bruk ved en del av de norske bedriftene, er tørking av tynne lag som er harvet løs på overflaten av myra. Tørr torv suges opp med store vakuumbøstere og nye lag harves løs.

Enkelte bedrifter har tørkeanlegg for ettertørking av torv som har fått for dårlig tørk på feltet. Andre har tørkeanlegg kombinert med mekanisk avvanning. En del torvvarer leveres med ca. 80 vektprosent vann av totalvekt. I forskjellige blandinger og til enkelte leveranser benyttes dessuten naturlig fuktig torv fra drenerte torvforekomster.

På tross av noe produksjon av fuktig torv, mekanisk avvanning og kunstig tørking, er storparten av torvindustrien sterkt avhengig av tørkeforholdene for å oppnå en normal produksjon.

Sommeren 1985 var spesielt ugunstig over Østlandet hvor den dominerende del

av torvproduksjonen foregår. Enkelte bedrifter som hovedsakelig satser på tørking ute på torvfeltene, nådde på langt nær opp i normal produksjon.

Overproduksjon som var et stort problem for vel ett år siden, ble i 1985 snudd om til mangelsituasjon. Enkelte bedrifter har derfor kjøpt inn store kvanta torv fra utlandet, særlig Sverige, for å forsyne sine kunder og derved beholde sin markedsandel for senere torvleveranser.

Det norske jord- og myrselskap har i likhet med tidligere år hentet inn oppgaver over leveransene av torv. Det er sendt spørreskjemaer til de enkelte bedriftene. Importen av torv er beregnet ut fra oppgaver fra Statistisk Sentralbyrå, mens mengden av torv ved uttak for direkte bruk er skjønnsmessig anslått ut fra observasjoner under reiser og i annen sammenheng.

Vi presenterer her de forskjellige data som selskapet har kunnet fremskaffe. Tallene er omregnet til bruksvolum, som er en definert enhet ifølge Norsk Standard for slike produkter. Tallene for markedsført vare i 1985 og de to foregående år er gjengitt i nedenstående oppstilling.

	Bruksvolum m ³		
	1985	1984	1983
Leverandører:			
Norske produsenter	209 100	224 300	187 500
Importert vare	107 800	99 300	103 500
Direkte uttak fra torvforekomster	40 000	40 000	42 500
Totalt markedsført vare	356 900	363 600	333 500

Som allerede nevnt har tørkeforholdene redusert produksjonen ved de norske fabrikkene. Det har vært en svikt i fabrikkenes leveranser på 15 200 m³ i forhold til foregående år. Det har derimot vært en

økning i importen på 8500 m³. Markedsført kvantum i 1985 gikk likevel ned med 6700 m³ i forhold til 1984, men ligger vel 20 000 m³ høyere enn i 1983.

Året 1985 vil nok bli husket som et

vanskelig år for mange torvprodusenter. Det ble et plutselig omslag fra 1984 med overmettet marked og vanskelige avsetningsforhold til en vanskelig tørkesommer som førte til mangel på torv.

Overmettet marked i to–tre tidligere år med prispress som følge av dette og så en sesong med lav produksjon har naturlig nok blitt en økonomisk belastning for produsentene.

Den situasjonen som her er beskrevet, har også ført til stor interesse for rasjonalisering ved bedriftene. Selskapet har derfor hatt flere oppdrag i den forbindelse. Det har dessuten vært noen undersøkelser

av råstoffkilder med sikte på utvidelse av bedriftenes torvfelter.

Selskapets medvirkning i produktkontroll for dyrkingsmedier og standardiseringsarbeidet er allerede nevnt. Selskapet har videre fungert som sekretær for Norske torv- og jordprodusenters bransjeforbund. Det er kontorsjef Einar Wold som har hatt sistnevnte oppgave.

Det har også siste året vært en del oppdrag fra Distriktenes Utbyggingsfond vedr. lån til torvbedrifter.

Selskapet har m.a.o. vært betydelig engasjert i torvdrift også i 1985.

Sluttbemerkninger

Det er i årsmeldingen gitt et bilde av selskapets virksomhet i 1985. Virksomheten har som nevnt innledningsvis, vært noe preget av markedsforholdene for landbruksprodukter og de innstrammings-tiltak som myndighetene har funnet å måtte sette inn.

Dette har imidlertid ikke ført til noen reduksjon av aktiviteten. Det har kommet til mange nye oppgaver innen selskapets fagområde. Virksomheten har vist betydelig økning innen området vannressursforvaltning, drenering, senking og regulering av mindre vassdrag.

Innen torvsektoren har også virksomheten øket en del ved at selskapet har tatt på seg kontrollvirksomhet for dyrkingsmedier. Dette er oppdrag for Landbruksdepartementet i samarbeid med Statens tilsynsinstitusjoner i landbruket (STIL).

Vi kan med rette understreke at de samlede oppgaver har gitt full utnyttelse

av kapasiteten i alle ledd. Feltarbeid og tilsyn med virksomheten på bureisingsfeltene har lagt beslag på konsulentstans kapasitet i sommertiden, mens vintertiden er benyttet til utarbeidelse av rapporter og forskjellige utredninger m.v.

Den tekniske produksjon av rapportene har foregått ved hovedkontoret også for konsulentene ved distriktskontorene. Ved siden av ordinært kontorarbeid og regnskap/kasserervirksomhet har dette derfor vært et betydelig arbeidspress på kontorfunksjonærene.

Vi ser også 1985 som et godt år med stor aktivitet. Vi føler igjen grunn til å takke alle som selskapet har hatt samarbeid og annen kontakt med i året 1985. Godt samarbeid har betydd mye for selskapets virksomhet og forholdene for de ansatte i selskapet.

Hellerud i Skedsmo 10. april 1986